

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

נצבים

(חלק יט — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת נצבים, כא"כז אלול, ה'תשפ"א (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

נצבים ב

266

שבזה חידש שאכן יתכן לכתוב ברית עמם, שהרי: א) נשמותיהם היו שם וכריתת הברית היתה עמך⁴; ב) מאחר ש„ברא כרעי' דאבוה⁵“, לכן גם הבנים נכללים בכריתת הברית עם אבותיהם.

ב. אמנם צריך להבין:

א) כמו שכבר נתבאר כמה פעמים, רש"י כתב את פירושו באופן כזה שגם „בן חמש למקרא“ יוכל להבין מתוך דבריו את פשט הפסוק (מבלי שיזדקק להסברים והוספות של המפרשים). ולפי זה קשה בנדון דידן: הבן חמש למקרא עדיין לא למד ע"ד ענין „ברא כרעי' דאבוה“ באף אחת מן הפרשיות הקודמות; ואף איננו יודע אם אמנם היו בכרית זו הנשמות של הדורות העתידיים להיות אם לאו – ואם כוונת רש"י לחידש, שגם עם הדורות שעדיין לא נולדו יתכן לכתוב ברית, ה' לו לבאר בפירוש כיצד הדבר אפשרי – אם מצד מציאות הנשמות⁶ או מצד „ברא כרעי' דאבוה“?⁷

267

4) ראו"ם. וראה באר מים חיים. ובמשכיל לדוד כ': ש"ס ערוך בפכ"ב דשבת (קמו, א) אע"ג דאינהו לא הוו מזלייהו הוו כו'.
5) ש"ח כאן. בגו"א: דהא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו . . . וכיון שכן הוא הרי שפיר יכולים לקבל עליהם ברית כו'.
6) וגם דלפ"ז יוקשה איך מהני השבועה והברית עם הנשמה על הגוף כו' שזהו דבר שאינו ברשותו כ"כ ולא בא לעולם (קצוה"ע לתניא ע' מח במשניעים אותו דמס' נדה), וכמו שהקשה לפי זה באברבנאל כאן בקושיא הא'. וראה כלי יקר כאן.

7) ואדרבא: מפרש"י בשלח (יג, יט ממכילתא שם), „השבוע השביעי – השביעים שישביעו

א. בכריתת הברית בריש פרשתנו כתיב¹: „ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את ברית הזאת ואת האלה הזאת כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני השם אלקיננו ואת אשר איננו פה עמנו היום“.

ועל התיבות „ואת אשר איננו פה“ פירש רש"י: „ואף עם דורות העתידיים להיות“.

יש מפרשים², שכוונת רש"י לשלול בזה, שלא נפרש ש„איננו פה“ קאי על בני ישראל מהדור ההוא שלא היו באותו מעמד – שאי אפשר לומר כן, שהרי לעיל כתיב „אתם נצבים היום כולכם . . . כל איש ישראל“, היינו שכל אחד מבני ישראל ה' באותו מעמד. לכן פירש רש"י אשר „ואת אשר איננו פה“ פירושו „דורות העתידיים להיות“.

אבל אין זה מספיק:

כיון שבכתוב נאמר בפירוש: „אתם נצבים היום כולכם“, מאליו מובן (גם ללא פירוש רש"י) ש„איננו פה“ היינו הדורות העתידיים להיות – ומה חידש רש"י בפירושו „דורות העתידיים להיות“? לפיכך מוסיפים המפרשים³:

לולי פירוש רש"י ה' קשה לפרש ש„איננו פה“ היינו דורות העתידיים להיות, כי לכאורה „אין לכתוב ברית עם ההעדר“. לכן הוצרך רש"י לכתוב „ואף עם דורות העתידיים להיות“.

1) כט, יג"ד.

2) ראו"ם, גו"א, באר מים חיים, ש"ח, ומשכיל לדוד.

3) ראו"ם.

שכריתת הברית עם אברהם אבינו⁹ או ציווי המצוות למשה רבינו יחול על בני הדורות העתידיים להיות, וכיו"ב? ומכל מקום בכל המקומות האלו לא מצינו שיישב רש"י את השאלה הנ"ל – וא"כ למה הוצרך ליישבה בפרשת נצבים?

ד) איתא בגמרא¹⁰, אשר „ואת אשר איננו“ פירושו „(דורות הבאים ו)גרים העתידין להתגייר“. וגם בפשטות, לפי פשוטו של מקרא, אף הגרים בכלל הברית – כשם שנכנסו בכלל כל שאר עניני תורה ומצוות; וכמ"ש בתחילת הפרשה¹¹ (בנוגע לדור ההוא): „וגרך אשר בקרב מחניך . . לעברך בברית גו““. ולפי הנ"ל אינו מובן: בנוגע לגרים הרי אין שייך הטעם ד,ברא כרעי דאבוה“, שהרי אינם בנים של אלו שהיו בכריתת ברית¹²; גם אין שייך (בדרך הפשט) ההסבר שנשמותיהם היו בעת כריתת הברית¹³ – מכיון שההנחה הפשוטה אצל בן חמש למקרא היא שכאשר הגר מתגייר באה לו נשמה חדשה¹⁴. וא"כ השאלה

(ב) הקושיא אף גדולה מזו: ענין זה (ש„איננו פה“ קאי על) „דורות העתידיים להיות“ מבינו התלמיד בעצמו (מזה שלעיל בקרא כתיב „אתם נצבים היום כולכם“, כנ"ל); ומה שחידש רש"י ללמדנו (לא ש„איננו פה“ קאי על „דורות העתידיים להיות“, אלא) כיצד ניתן לכרות ברית עם ה„דורות העתידיים“ – על זה אין אפילו רמז בדבריו „ואף עם דורות העתידיים להיות“, ונמצא שעיקר חסר מן הספר?

ג) ענין זה של כריתת ברית עם הדורות העתידיים להיות הוא דבר שמצינו (כעין זה) בפרשיות הקודמות: ברית בין הבתרים היתה בשייכות לזרעו של אברהם, שיבואו לאחר כמה דורות; ועד"ז בפרשת בחוקות⁸. כן רוב המצוות שצוה הקב"ה ע"י משה רבינו הן מצות שנצטוו לדורות. ולפי זה ה' צריך לשאול גם שם: כיצד יתכן

לבניהם, משמע שלא מהני שבועת האב על הבנים (אבל ראה גו"א שם). וראה אברבנאל כאן*. וכן ע"ד ההלכה ראה שו"ע יו"ד סי' רכח סל"ה (מתשובת הרא"ש כלל ה' ס"ד) „ואי אפשר להשביע הנולדים לאחר זמן“, ובנו"כ שם. אבל ראה רמב"ן כאן כט, יז בסופו. וראה צפע"ז דלקמן הערה 38. ואכ"מ.
8) ראה פרש"י תבא (כת, טט): מלבד הברית קללות שבתו"כ שנאמרו בסנין.

(* אבל להעיר:

א) משבועת אברהם לאבימלך (וירא כא, כג ואילך ובפרש"י). ויצחק ואבימלך (תולדות כו, כח. ובפרש"י) – ראה ש"ב ה, ו ואילך (וברש"י שם) הובא בפרש"י בראשית ד, טו.

ב) כשנאמר בפעם הא' שבועת יוסף (ויחי ג, כה) „וישבע יוסף את בני גו“ לא פרש"י הנ"ל דבשלה.

9) בזה יש לתרץ ששם כרת הברית רק עם אברהם „לשמור הבטחתו להוריש לבניו את הארץ“ (פרש"י לך טו, יו"ד).
10) שבועות לט, א.
11) כט, יו"ד-יא. וראה פרש"י שם ד"ה מחוטב ציך.

12) וידוע מ"ש הרמב"ם לר' עובדי' גר צדק (רמב"ם בהוצאת שולזינגער, סוף כרך א, סי"ט). שו"ת הרמב"ם ירושלים תש"ך כרך ב סרצ"ג) שהגרים מתייחסים בעיקר לא „לאברהם יצחק ויעקב (וישראל) כ"א למי שאמר והי' העולם“.
13) ועי' מ"ש בשבת שם. אבל להעיר של הגמרא שם הוא מזלייהו הו (ולא הנשמות שלהם כו). וראה מדרשים דלקמן הערה 17.
14) להעיר מפרש"י לך יב, ה.

במקומה עומדת: כיצד נכרתה ברית עם „גרים העתידין להתגיייר“?

(ה) לאידך, מאחר שהשכל מחייב בפשטות, שכריתת הברית היתה גם עם הגרים העתידין להתגיייר – מדוע הזכיר רש"י רק „דורות העתידיים להיות“, ושינה מהגמרא בכך שהשמיט גרים (ובפרט שבנוגע לגרים הרי זה חידוש גדול יותר, מכיון שאצלם ליכא ב' הטעמים הנ"ל)?

(ו) הפירוש ש„את אשר איננו פה מורה על „דורות העתידיים להיות“ מובא בתנחומא¹⁵ – באותה הלשון („דורות העתידיים לבא“), אבל בגמרא בבבלי¹⁶ וירושלמי¹⁶ איתא בשינוי לשון: „דורות הבאים“¹⁷.

וצריך להבין: אף שפירושו של רש"י מוכח מפשוטו של מקרא ולא מחז"ל, וכיו"ב – מכל מקום, מאחר שתוכן פירושו הוא התוכן שבדברי רז"ל, ה" מתאים יותר לכאורה, שינקוט לשון (קצרה) „הבאים“ הנמצאת בש"ס בבלי וירושלמי, ולא לשון

(15) כאן, ג. (וממשיך: אר"א וכו' למה כתיב כו' לפי שהנשמות היו שם ועדיין גוף לא נברא). בתנחומא „דורות העתידין לבא היו שם כו“, ובפרש"י „דורות העתידיים להיות“, טעם השינוי ראה לקמן הערה 36.

(16) סוטה פ"ז סה"א.

(17) ובתיב"ע ובתי"ב כאן מפרש הענין (ע"פ מדרז"ל), אבל לא שמתרגם התיבות – וכמו שהוא בכ"מ.

והנה גם בפרד"א פמ"א (וראה שמו"ר (פכ"ח, ו) ובמפרשים. תנחומא (יתרו יא)) מפורש שקאי על דורות העתידין (וקרוב יותר ללשון רש"י), אלא ששם הוא לענין מ"ת. וגם מוכח שם שהכוונה להנשמות. וראה זח"א (צא, א) דכולהו בני נשא דזמינין למהוי בעלמא כולהו אשתכחו תמן כו'.

„דורות העתידין“ שבתנחומא¹⁸; ובפרט ש„הבאים“ היא גם לשון רגילה יותר מאשר „העתידיים להיות“. וע"פ גודל הדיוק הידוע דלשון פירוש רש"י (עד שישנם בזה ענינים מופלאים) – הרי ברור שמה שכתב רש"י „דורות העתידיים“ (ולא „דורות הבאים“ כלשון הש"ס) הרי זה בכוונה ובא ללמד.

(ז) החידוש שבפירוש רש"י הוא רק בביאור התיבות „איננו פה“ – דהיינו „דורות העתידיים להיות“ – וא"כ מדוע העתיק רש"י מן הפסוק אף את התיבות שלפני זה „ואת אשר“? ולא זו בלבד שהעתיק את התיבות „ואת אשר“, אלא אף פירשן בפירושו: „ואף עם“, דלכאורה בזה – לא חידש כלום בפסוק.

ג. והביאור בכל זה:

אין רש"י צריך ללמדנו היאך אפשר לכרות ברית עם הדורות העתידיים להיות, לפי שהדבר מובן מעצמו: כריתת הברית היתה ע"י הקב"ה, וכמפורש בכתובי¹⁹, „אשר ה' אלקיך כורת עמך היום“ – ומובן לכל, שהקב"ה יכול לכרות ברית גם עם הדורות העתידיים להיות.

(18) לכאורה אפשר לתרץ שבבבלי ובירושלמי הוא – לא על אתר (שאינן המדובר בהסוגיא שם ע"ד הברית והשבועה דכאן), אלא בגדרי שבועה בכלל, משא"כ בתנחומא שבא לפרש הכתובים על אתר. ולכן נקט ל' התנחומא.

אבל אינו – כי זה י"ל כאשר רש"י מביא ומעתיק דרז"ל בשמם (רבותינו אמרו וכיו"ב), אבל בנדו"ד הרי מפרש (כאילו מדעת עצמו) פשוטן של כתובים, וע"כ הול"ל לשון הנמצא בש"ס ובירושלמי (וקצר יותר), ולא ל' המדרש (ושהוא באריכות יותר).

(19) כט, יא.

פשוטה היא אצל בן חמש למקרא שעל הקב"ה אין כל הגבלות ח"ו, וביכולתו לצוות אף לדורות שלאחרי זה, ולכן (בפשוטו של מקרא) קושיא מעיקרא ליתא, כנ"ל.

ז. הדבר שאותו הוצרך רש"י לפרש, וזהו שבא ללמדנו בפירושו, ואף עם דורות העתידים להיות", אינו עצם הענין שכריתת הברית היתה אף עם הדורות שלאחרי זה, אלא האופן שבו נכרתה הברית עם "דורות העתידים להיות":

מן הלשון "ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת כי את אשר ישנו פה... ואת אשר איננו פה", מובן שכריתת הברית (לא באה רק כדי לחייב את הדורות הבאים, אלא ש)נכרתה ישירות עם "אשר איננו פה", ובאותו האופן בדיוק כמו הברית עם "אשר ישנו פה".

ובפרט מוכרח הדבר מאריכות לשון הכתוב, דלאחרי שכבר אמר, "לעברך בברית השם אלקיך" בנוגע לאלו ה"נצבים גו' כולכם", חזר והזכירם שוב "ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת גו' כי את אשר ישנו פה" — דלכאורה חזרה זו מיותרת²⁵ — אלא שזהו כדי לכלול בהדגשה "את אשר איננו פה" יחד עם "אשר ישנו פה" ולהסביר בזה שכריתת הברית בשני הסוגים היתה באופן שווה ממש²⁶.

ולכן העתיק רש"י גם את התיבות

(25) ראה אוה"ח כאן.

(26) וכן משמע מראב"ע כאן בד"ה, "ולא אתכם לבדכם" שמפרש, "רק עמכם ועם הבאים אחריכם שהם בניכם ובני בניכם". וראה בד"ה, "ואת אשר איננו".

[והלשון בכתוב (בדיבורו של משה) „אנכי כורת את הברית הזאת", אין פירושה שכריתת הברית היתה בין בני ישראל למשה; כריתת הברית היתה בין הקב"ה לבני ישראל (ובכללם משה), ומה שאמר משה „אנכי כורת גו' היינו שמשה התעסק בהכנות לכריתת הברית²⁰.

[ויש לומר, שכשם שכריתת ברית ככלל קשורה בעשיית פעולה — וכמ"ש רש"י^{20*} „עושין מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ועוברים בנתיים²¹ — כך גם בכריתת ברית זו נעשתה פעולה²² — ופעולה זו עשה משה²³].

והדבר כה פשוט, עד שלא הוצרך רש"י אפילו לבאר שאין כאן סתירה, בכך שפתח הכתוב ב"ה' אלקיך כורת עמך גו' וסיים ב"אנכי כורת גו'".²⁴

וזהו גם הטעם בפשטות לזה שלא הוצרך רש"י לבאר כיצד צוה הקב"ה למשה את המצוות לכל הדורות וכיצד ברית בין הבתרים (עם אברהם אבינו) חלה על הדורות הבאים, כי הנחה

(20) או י"ל דע"פ פש"מ „אנכי כורת" קאי על הקב"ה, וכמו בכ"מ במשנה תורה: „ראה אנכי נותן גו' — ר"פ ראה (וראה לעיל ע' 136). „ונתתי מטר גו' ונתתי עשב" — עקב (יא, יד"ט). ועוד.

(20*) פרשתנו שם. וראה פרש"י לך טו, יד.

(21) בינתיים — נמצא גם בנוגע למקום וכמו סוכה פ"א מ"ז.

(22) ועד"ז הוא ברלב"ג כאן. אלא שמסיים שהיא ההעברה בין ב' ההרים הר גריזים והר עיבל. וראה אברבנאל כאן מה שהקשה ע"ז.

(23) ולהעיר מפרש"י ר"פ „שכנסם משה לפני הקב"ה להכניסם בברית". וברמב"ן „ויתכן שכרת עוד עמם ברית כברית הראשונה כו' ולקח חצי הדם כו'".

(24) כמו שהקשה באלשיך כאן. ועוד.

„ואת אשר (איננו פה)“ ופירש „ואף עם (דורות העתידים להיות)“, שבוזה (הדגיש: א) אשר כריתת הברית היתה ישירות עם „דורות העתידים להיות“²⁷, (וב) שהי' זה אצלם בדומה ממש (שהלשון „אף“ מחברת ומשווה) לאופן הברית אצל „אשר ישנו פה“²⁸.

ה. המורם מזה, שלא זו בלבד שלא הי' רש"י צריך להוסיף, שהנשמות הדרורות הבאים היו שם, או ש, ברא כרעי' דאבוה, אלא שהפירושים האלו מושללים כאן, ע"פ פשוטו של מקרא:

אם נפרש שכריתת הברית עם „אשר איננו פה“ היא מצד „ברא כרעי' דאבוה“, נצטרך לומר, שכריתת הברית היתה בשני אופנים שונים: הברית עם „אשר ישנו פה“ היתה עמו גופא, והברית עם „אשר איננו פה“ לא היתה עמו בעצמו, כי אם בתור „כרעי' דאבוה“²⁹;

וחילוק עד"ז הי' גם אם נפרש שכריתת הברית עם „אשר איננו פה“ היתה רק עם נשמותיהם (שהיו בכריתת הברית) – אצל „אשר ישנו פה“ נכרתה ברית עם הנשמות וכן עם הגופים,

(כח) ובמפרשים שם – דהרי בפ' בחוקותי (כו, לו) „וכשלו איש באחיו“ פרש"י „ומדרשו (סנה' כז, סע"ב. ושי"ג) וכשלו איש באחיו זה נכשל בעונו של זה שכל ישראל ערביין זל"ז“³⁰.

אבל י"ל שע"פ פשש"מ יש חידוש גם בזה בכר"ב כאן – ע"פ ל' רש"י בפרשתנו (כט, כח) „מעניש את הרבים על .. היחיד“, היינו שהערבות בפ' בחוקותי הוא רק: (א) כשלו איש באחיו – ממשפחתו או עמיתו וכיו"ב – (ב) זה נכשל בעונו של זה, עונש דיחיד על היחיד. משא"כ כאן נתחדש שמעשה היחיד נוגע לרבים (וראה סנהדרין ושבועות שם: התם שהי' בידם למחות לו).

(29) וראה רמב"ן ואברבנאל שבהערה 7. מלבי"ם כאן.

(** אכל י"ל שפי' „ומדרשו“ שם הוא סיפור מה שהי' לאחר זמן, היינו (לא שבעת הכר"ב הא' נעשו ערביין, אלא) ש, וכשלו גוי"ק קאי על הזמן לאחר ד'ואם לא תשמעו גוי"ק דאז יהיו „וכשלו גוי“ שהי' לאחר הכר"ב דערבות מואב.

(27) ומה שכתב רש"י עה"פ (כט, יז) „פן יש בכס וגוי: לפיכך אני צריך להשביעכם“ י"ל אשר „בכס“ כולל אף דורות העתידים (את אשר איננו פה – שהזכיר לפני זה). – ואפילו את"ל אשר מתחיל מ„כי אתם ידעתם גוי' פונה היום גוי“ נאמר רק להדור ההוא, הרי: הסיבה (ד„לפיכך“) „ותראו את שקוציהם גוי' פן יש בכס שרש פרה גוי“ שייכת אף בדורות הבאים ממש כמו בדור דנצבים כולכם ולפיכך צריך להשביעם – אלא שנאמר לדור משה כמו שנאמר להם „אתם נצבים גוי“.

(28) לכאורה י"ל שזהו החידוש בכר"ב הזאת (על הכר"ב דחורב) – דכאן היתה גם על הדורות העתידים, ואשר לכן לא הוצרך רש"י לבאר הצורך והחידוש בכר"ב הזאת (אף שהארכיכו בזה במפרשים: ראה נתחומא כאן. רמב"ן כאן (כט, יז). אברבנאל ואלשיך כאן. ועוד). עוד י"ל דגם הכר"ב עם אלו שישנו פה צ"ל, כי הכר"ב הא' הי' רק עם דור ההוא, והכר"ב דכאן הי' עם דור שנכנסו לארץ (שלא היו בכר"ב הא') ועם כל דורות הבאים, וכן פי' בצרור המור כאן. וא"צ רש"י לפרש זה – לאחר שכתב אמר שבכר"ב כזו – צ"ל מפורש „ואת אשר איננו פה“.

לכאורה אין לומר (ע"פ פשש"מ) שהחידוש בהכר"ב זו הוא ענין הערבות כמרז"ל בגמרא (סנהדרין מג, ב) וכהובא בפרש"י פרשתנו (כט,

*) בתחומא כאן (ובילקוט) בתחלתו „שלש בריתות“ (ואינו מבאר הצורך בכולם). ועד"ז הוא ברמב"ם סוף הל' מילה „נכרתו עליהן שלש בריתות“ (ברכות מז, עט"ב: נתנה בשלש בריתות) ומביא הכתוב (דחבא כט, ט) אלה דברי הברית גוי' מלבד הברית גוי'. ומסיים „ועם הוא אומר אתם נצבים היום כולכם לעבדך בברית ה' אלקיך כו““ וראה פרש"י ברכות שם. ואכ"מ.

ובכאל זה גרים [משא"כ לפי הפירוש שכריתת הברית היא מצד „ברא כרעי דאבוה“ (שלא יתכן לומר כן לגבי גרים) או מצד זה שכריתת הברית היתה עם הנשמות (שגם טעם זה אינו מתאים (ע"פ פשוטו של מקרא³³) בגרים, כנ"ל ס"ב קושיא ד"י]; ואדרבה: לא הי' רש"י יכול להזכיר את הגרים ובכך להבדילם כסוג בפני עצמו – כי בכך תהי' הברית עם שונה מן הברית הזאת עם „אשר ישנו“, אשר (עם כולם נכרתה אותה הברית, וממילא) כולם מציאות אחת המה.

ומה שלעיל בכתוב הובדלו הגרים כסוג בפני עצמו – הרי זה מפני ששם פירט הכתוב את כל סוגי בני ישראל: ראשיכם גו' (והמדובר שם אינו ע"ד הברית גופא, אלא על היותם „נצבים“ (כהכנה), „לעברך בברית“); אבל כאשר בא הכתוב לדבר ע"ד הברית גופא – „אנכי כורת את הברית גו'“ – אינו שייך לחלק את בני ישראל לסוגים שונים.

ז. ע"פ כל הנ"ל יובן גם מה שדייק רש"י „העתידים להיות“ ולא „הבאים“:

272 תוכן תיבת „הבאים“ – אינו מדגיש שלפנינו דברים שאין להם כל שייכות וקשר עם מציאות בהווה; „הבאים“ פירושו – אלו שיבואו לאחר (בהמשך) ובשייכות אל (הדור ה)ההווה.

וממילא, הלשון „דורות הבאים“ – אף שמשמעותה דור שטרם בא, הנה בה בשעה מורה לשון זו גם על שייכות לדור הקודם, דהיינו, אלו שיבואו

ואילו אצל „אשר איננו פה“ נכרתה ברית עם הנשמות בלבד.

אבל לפי דרכו של רש"י, שמשפטות הכתובים מוכח שהי' זה „ואף עם דורות העתידים להיות“, הרי שכריתת הברית היתה עם הדורות בעצמם (לא מצד כרעי דאבוה) ובאותו האופן שנעשתה עם „אשר ישנו פה“, דהיינו עם הנשמות ועם הגופים³⁰.

[ובפרט ע"פ המבואר ברש"י לעיל „כך היו כורתי בריתות עושין מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ועוברים בינתיים“ כמ"ש³¹, „העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו“, אשר זה מורה³² שכל ה„עוברים בנתיים“ נעשים למציאות אחת, כלומר, לא זו בלבד שנעשים למציאות אחת עם זה שעמו כורתים את הברית (עם הקב"ה), אלא שאף כל אלו שנכללו בברית נעשים למציאות אחת].

ו. ע"פ הנ"ל מובן גם מה שלא הוצרך רש"י להזכיר גם „גרים העתידין להתגיייר“ – שהרי לפי פירוש רש"י, שכריתת הברית עם „אשר איננו פה“ היתה עם גופא, נכללים גם גרים ב„דורות העתידים להיות“, דפשוט הוא ש„דורות העתידים להיות“ היינו כל בני ישראל שבכל דור ודור מן הדורות

30) ומה שמחלק „את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה'“ ואת אשר איננו פה עמנו היום“, הוא רק בנוגע ל„עמנו“ אבל לא בהנוגע „לפני ה'“, שמכיון שהוא למעלה מהזמן גם הם עומדים לפני ה'. ולהעיר מל' תיב"ע כאן: כולהון הניון קיימין הכא עמון יומנא. וראה כלי יקר כאן בתחלתו להפי' שקאי על הנשמות.

31) ירמ' לד, ית.

32) להעיר מלקו"ת ריש פרשתנו (מד, ב).

ד"ה כי חלק תש"ב פי"ג.

33) משא"כ ע"ד הדרוש כו' כבגמרא שבת שם. וראה לקמן הערה 36.

הבאים", כיון שאינם המשיך ותוצאה (תולדות) מן הדור של עכשיו.³⁵

ולכן הדגיש רש"י "העתידים להיות", שבזה מודגש שמציאותם מתחדשת בעתיד; וממילא מובן שכריתת הברית הוכרחה להיות עם דורות אלו (העתידים) גופא, ולא מפני שבאים כהמשך וכתוצאה מן הדור של עכשיו.

וברור גם שנכללו בזה גם גרים, שאף הם "עתידים להיות"³⁶.

ח. מפירוש רש"י זה יוצאת הוראה נפלאה בענין המדובר כמה פעמים.

273 עלול לקרות שיהודי יפול ברוחו לעתים, ויחסר לו התוקף במילוי עבודתו בתורה ומצוות, ובפרט ביציאתו לעולם להפיץ יהדות וכו', כיון ש"אתם המעט מכל העמים"³⁷ –

ועל זה בא המענה: במה דברים אמורים – כאשר הנדון הוא הכמות דבני ישראל; כמות היא דבר מוגבל ומדוד בזמן ומקום, ומצד זה נמצאים בני ישראל בזמן ובמקום מסויים, וכן – הם "המעט מכל העמים".

35 ולכן במס' שבועות שנאמר "דורות הבאים" הוצרך להוסיף "גרים העתידין להתגיר".

36 משא"כ בתנחומא כאן "העתידין לבוא" שאינו מודגש הויתן מחדש, וי"ל כי לפירוש התנחומא הכונה "אשר איננו פה" הוא שהנשמות היו שם כהמשך בתנחומא שם, ולכן אין לומר "עתידין להיות", שהרי ישנם עכשיו. משא"כ לפרש"י שהכרי"ב הי' עם נשמות בגופים. ועפ"ז י"ל דמ"ש בפרד"א, וכל העתידין להבראות עד סוף כל הדורות שם עמדו עמהם" הוא לפי שכולל גם הנשמות דגרים. (וראה שמו"ר שם, ותנחומא יתרו שם).

37 ואתחנן ז, ו.

כהמשך ותוצאה – יוולדו מן הדור "אשר ישנו פה".

כלומר, דור זה "מכריח" את הדור הבא לאחריי, וממילא נמצא, שמצד דור זה הדור שלאחרי זה כבר ישנו, אלא שבזמן הדור הזה טרם בא בפועל.

[ועל דרך מה שכתב הרמב"ם³⁴ "זה שקראו אותו חכמים העולם הבא לא מפני שאינו מצוי עתה כו' אלא הרי הוא מצוי ועומד שנאמר כו' ולא קראהו עולם הבא אלא מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר חיי העולם הזה שאנו קיימים בו בגוף ונפש" – כלומר, "עולם הבא", "מצוי ועומד" גם עתה, ונקרא "עולם" הבא" רק מפני שבא כמסובב מחיי העולם הזה, נשמה בגוף].

משא"כ הלשון "עתידים להיות" מורה על דבר שאיננו בנמצא כלל עתה, היינו, לא רק שבפועל איננו, אלא שעצם מציאותו "תתהוה" רק בעתיד, דהיינו שאינו בא כתולדה (תוצאה) מן הדור הקודם.

ולכן דייק רש"י ביותר ולא כתב "דורות הבאים", שאז הי' אפשר לומר, שכריתת הברית עם "אשר איננו פה" היא מצד היותם "דורות הבאים" – כיון שבאים הם כתוצאה וכהמשך מן הדור של עכשיו, וע"ד הפירוש שהברית עמם היא מצד "ברא כרעי' דאבוה".

ועוד: עפ"ז אינו ברור אם גם הגרים ככלל, ואפשר שלשון זו אף שוללת את הגרים, שאינם נכללים ב"דורות

34 הלכות תשובה ספ"ח.

שכאשר איש ישראל קשור בגלוי עם הקב"ה (בברית) – על ידי קיום התורה ומצוות בפועל, עומדים לצדו כל בני ישראל שבדור ההוא ושבכל הדורות, וכולם יחד הם „קומה אחת שלימה“³⁹.

ואזי אין בני ישראל „מעט“, אף לא בכמות; אדרבה, בני ישראל הם ריבוי עצום גם בכמות, ואין להם לפחד, אפילו לא מצד הכמות, מפני מספר גדול בכמות מאומות העולם, ואדרבה, „תפול עליהם אימתה ופחד“ –

כאשר „אתם נצבים היום כולכם“ – „לאחדים כאחד“³⁹, שהיינו בני ישראל עומדים כולם יחד בגלוי, אזי „אתם נצבים קיימים ועומדים, והיינו שזוכים בדין“⁴⁰,

דבר זה מביא כתיבה וחתימה טובה בראש השנה לכל אחד ואחת מישראל, בטוב הנראה והנגלה.

(משיחת ש"פ נצוי תשל"ה)

(39) לקו"ת ריש פרשתנו. ובד"ה זה היום תרצ"ד בתחלתו „כמ"ש אתם נצבים היום כולכם גוי וקאי הן על הנשמות כמו שהן למעלה כו' והן הנשמות שהן למטה מלוכשים בגוף כו'“.

(40) היום יום כ"ה אלול.

אבל כיון שהעיקר אצל בני ישראל הוא האיכות, הרוחניות, תורה ומצוות – הרי כאשר יהודי מקשר עצמו עם הקב"ה ע"י תורה ומצוות, שהן למעלה מזמן ומקום, אזי קשור הוא באמתיות ובפועל עם כל בני ישראל שבכל העולם ושבכל הדורות³⁸.

וזה מודגש בפירושו רש"י „ואף עם דורות העתידיים להיות“ – בשווה ממש לדור שהיו „נצבים היום“. בכריתת הברית של הקב"ה עם בני ישראל עמדו אז בני ישראל שבכל הדורות כולם יחד, כולם כמציאות אחת. מזה מובן,

(38) ולהעיר שמצינו עד"ז בהלכה בנגלה: אין מיתה בצבור (הוריות ה, א) וראוי כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים כו' (שם). והאריך בזה בצפע"נ דזה הוי מחמת התואר (איכות) והתואר תמיד נצחי, משא"כ בב"נ ליכא גדר קהל – נזיר סא, ב. ראה בכ"ז מפענ"צ (פ"א סי"א סי"ג). וראה שם (סי"ג אות ב) ובצפע"נ (מהדו"ת צ, ב) בעניינינו, דגדר זה דנעשו „ישראל צבור ונעשו מציאות אחת נצחית“ ה' אחר הכר"ב דערבות מואב ואחר שנכנסו לא"י ולכן בנוגע ליוסף איתא במכילתא „יוסף השביע ואח"כ האבות השביעו לבנים“, כיון שזה ה' קודם שנכנסו ישראל לגדר צבור וקהל. וראה צפע"נ עה"ת פרשתנו כט, יו"ד לענין הגרים.

